

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de 'Leeswijzer profielen Natura 2000 versie 2026', waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

A029 Purperreiger (*Ardea purpurea*)

A. Algemeen

1. Kenschets

1.1 Beschrijving

De purperreiger is een slanke reiger (lengte 70-90 cm) met in volwassen klee een kenmerkende bruin oranje nek met zwarte strepen, blauwgrijze en bruine bovendelen en bruine onderdelen. Onvolwassen vogels zijn bruiner. De Nederlandse populatie betreft een broedpopulatie, die bestaat uit trekvogels. Al in augustus-september trekken de vogels weg naar Afrika waar ze overwinteren in de grote overstromingsvlaktes en moerassen in de Sahelzone. In Nederland komt de ondersoort *Ardea purpurea purpurea* voor. De in Nederland broedende purperreigers maken deel uit van de West-Europese en West-Mediterrane/West-Afrikaanse flyway-populatie.

Bron: Saxifraga – Arie de Knijff

1.2 Relatief belang binnen Europa

De purperreiger komt als broedvogel vooral voor in Zuid-Europese landen en in Midden-Europa. Nederland is het enige bolwerk voor de soort in Noordwest-Europa; in de ons omringende landen is de soort zeer schaars. De Europese broedpopulatie (exclusief Rusland) van de purperreiger wordt geschat op 23.000-38.000 paren. De broedpopulatie in de Europese Unie omvat naar schatting 10.800-13.000 paren. Het aandeel van de Nederlandse broedpopulatie binnen Europa (exclusief Rusland) en de Europese Unie is respectievelijk ca. 2-3% en 6-8%.

1.3 Aandeel van populatie in Vogelrichtlijngebieden

De broedpopulatie van de purperreiger omvatte naar schatting gemiddeld 1.000 paren in de periode 2016-2021, waarvan zich ca. 80% in Vogelrichtlijngebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort bevond. Zie paragraaf 4 voor meer informatie over het huidige voorkomen. Zie [de soortpagina op natura2000.nl](https://soortpagina.op.natura2000.nl) voor een overzicht van de gebieden met een instandhoudingsdoel voor de soort.

B. Bescherming

2. Status

Purperreiger *Ardea purpurea* (A029). Genoemd in bijlage I van de Vogelrichtlijn (inwerkingtreding 1981). Voor Vogelrichtlijngebieden in Nederland relevant als broedvogel.

3. Ecologie

3.1 Algemene beschrijving leefgebied

De broedbiotoop van de purperreiger bestaat uit water- en moerasrijke landschappen. De voedselbiotoop bestaat uit waterpartijen met ondiep, helder en visrijk water. Vaak is dat veenwater, omdat de voorkeur uitgaat naar grote laagveengebieden. Zeer belangrijk als foerageergebied zijn natte graslanden en sloten in het boerenland. Foerageervluchten reiken tot op 20 kilometer van de broedkolonie. Ook na de broedtijd, voorafgaande aan de najaarstrek, verblijven purperreigers in deze foerageergebieden, waar ook de gemeenschappelijke slaappleatsen liggen. Dit zijn veelal bosjes bij kleine of grote wateren.

3.2 Broedecologie

De purperreiger broedt vaak koloniaal, in toenemende mate echter in kolonies van enkele paren. Na terugkeer uit de overwinteringsgebieden vanaf april worden de nesten in de kolonies snel bezet en vanaf eind april zijn er nesten met eieren. De eileg vindt plaats tot ver in juni. De nestplaats ligt in uitgestrekte rietvelden, waar doorgaans bodemnesten worden gemaakt op een 'kniklaag' van oud, niet te dicht, sterk riet in ondiep water. Ook maken de purperreigers nesten in wilgenstruiken en soms in moerasbos. In zulke gevallen broeden ze soms samen met blauwe reigers. Purperreigers hebben doorgaans één broedsel per jaar met meestal 4-5 eieren.

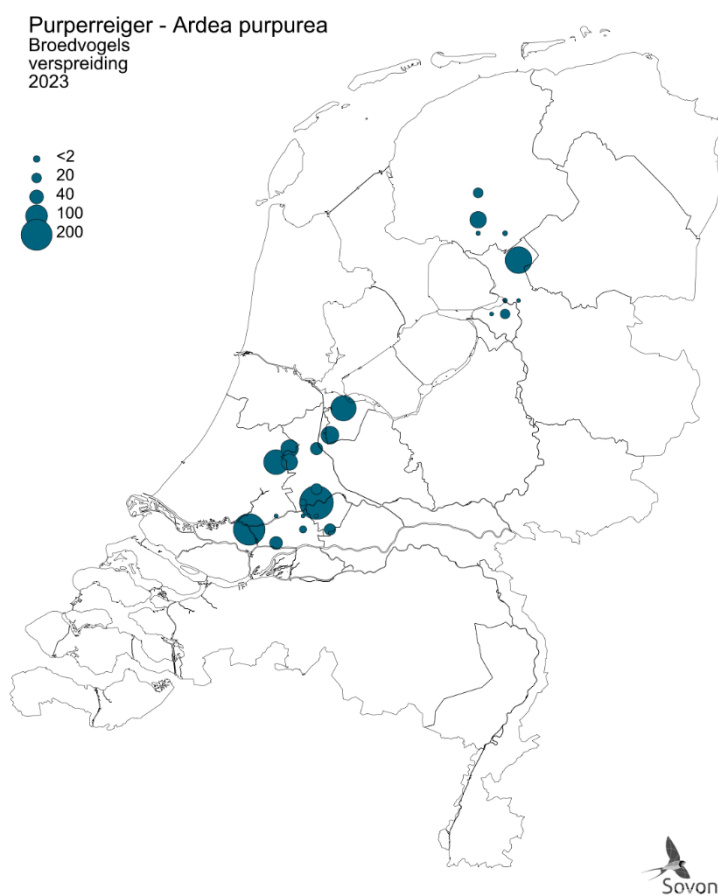
3.3 Voedsel

Het voedsel van de purperreiger bestaat uit vis (o.a. driedoornige stekelbaars, grote modderkruiper), waterinsecten, kleine zoogdieren (veldmuizen) en amfibieën.

C. Voorkomen, Staat van Instandhouding, drukfactoren en maatregelen

4. Huidig voorkomen

De Nederlandse broedpopulatie van de purperreiger omvatte naar schatting in oplopend aantal 890-1.200 paren in de periode 2018-2023. Kolonies zijn gelegen in moerasgebieden in of nabij de veenweidegebieden op de grens van Zuid-Holland, Utrecht en Noord-Holland en daarnaast Noordwest-Overijssel en Friesland. Belangrijke gebieden zijn Boezems Kinderdijk, de Zouweboezem, de Nieuwkoopse plassen en de Wieden. In 2023 ging het in totaal om 26 bezette kolonies. Zuid-Holland en Utrecht herbergden met respectievelijk 34% en 28% het grootste deel van de populatie. De grootste kolonie bevond zich in de Zouweboezem (218 paren). In de periode 2020-2022 was dit stevast de kolonie bij Kinderdijk, waar in 2023 190 nesten werden geteld (Boele *et al.* 2024). Voor meer verspreidingsinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

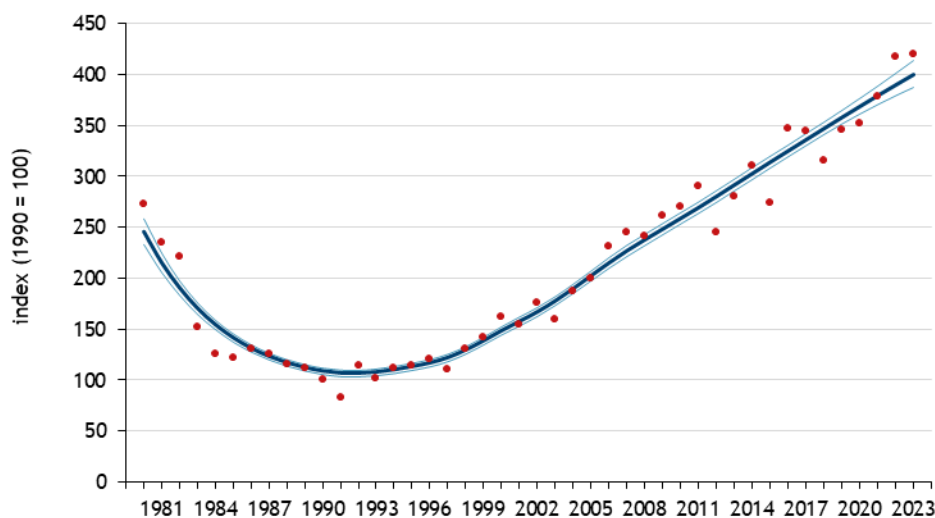
Verspreiding van de purperreiger als broedvogel in 2023. Per atlasblok van 5x5 km is het aantal broedparen weergegeven.

5. Beoordeling landelijke Staat van Instandhouding

5.1 Trends en ontwikkelingen

De landelijke trend van de purperreiger als broedvogel laat zowel op de lange termijn (1990-2023) als de korte termijn (2012-2023) een matige toename zien.

De purperreiger kende een sterke afname vanaf de jaren zestig. Deze afname hing samen met de verslechtering van de wintersituatie in de Sahel door het uitblijven van voldoende neerslag (Den Held 1981). Hierdoor nam de overleving tijdens de winter sterk af en werden we in Nederland geconfronteerd met steeds kleinere populaties. Nadat de situatie in de Sahel normaliseerde vanaf midden jaren negentig van de vorige eeuw herstelde de stand van de purperreiger snel. Tijdens het dieptepunt waren er minder dan 400 paren over, daarna trad een snel herstel in, onder meer door nattere Saheljaren na 2000. Inmiddels bevindt de populatie zich weer op het niveau van de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw. Naast de verbeterde winteroverleving is het recente herstel ook het gevolg van lokale biotoopverbetering in Nederland. Voor meer trendinformatie wordt verwezen naar de [soortpagina van Sovon](#).

Aantalsontwikkeling van de purperreiger als broedvogel. Weergegeven is de jaarlijkse index van de broedpopulatie (rode punten), de trendlijn (donkergekleurde lijn) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtgekleurde lijnen).

5.2 Beoordelingsaspecten Staat van Instandhouding 2022¹

i. Verspreidingsgebied: gunstig

De purperreiger kent een heel beperkte verspreiding binnen Nederland (rond de 40 atlasblokken (5x5 km) bezet). Dat blijkt de afgelopen 50 jaar niet of nauwelijks veranderd (van der Winden 2018). Het voorkomen is sterk geconcentreerd door het broeden in doorgaans grotere kolonies. Rekening houdend met een behoorlijk groot dispersievermogen is het bezette areaal binnen Nederland over deze periode nauwelijks veranderd, waardoor het aspect verspreidingsgebied als 'gunstig' is beoordeeld.

ii. Populatie: gunstig

De populatieomvang in de periode 2015-2020 bevond zich gemiddeld boven een gunstig niveau voor de populatie. In combinatie met een toename van de aantallen op de lange termijn (1990-2020) leidt dit tot een gunstige beoordeling van het aspect populatie.

iii. Leefgebied: gunstig

Het actuele leefgebied is van voldoende omvang en kwaliteit om de populatie op een gunstig niveau in stand te houden.

¹ Voor een uitgebreide toelichting van de beoordeling van de Staat van Instandhouding in 2022 wordt verwezen naar de bouwsteen (Sovon 2024) en Vogel *et al.* (2021).

iv. Toekomstperspectief: gunstig

Gezien de gunstige korte termijntrend (2009-2020) in combinatie met het ontbreken van heel bepalende drukfactoren is het toekomstperspectief als 'gunstig' beoordeeld.

5.3 Landelijke Staat van Instandhouding

De Staat van Instandhouding (SvI) van de purperreiger als broedvogel is in 2022 als gunstig beoordeeld (Sovon 2024). De eerdere SvI beoordelingen zijn in dit document opgenomen zodat zichtbaar is hoe deze over de jaren heen veranderd is².

Aspect	1981	2004	2015	2022
Verspreidingsgebied	gunstig	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	matig ongunstig	zeer ongunstig	gunstig	gunstig
Leefgebied	matig ongunstig	matig ongunstig	gunstig	gunstig
Toekomstperspectief	matig ongunstig	matig ongunstig	gunstig	gunstig
Beoordeling SvI	matig ongunstig	zeer ongunstig	gunstig	gunstig

5.4 Landelijke instandhoudingsdoelstelling

Behoud van de omvang en van de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor het behoud van een populatie van ten minste 810 broedparen (ministerie van LNV 2026).

6. Drukfactoren

- *Vermesting*: eutrofiering leidt tot een versnelling van het verlandingsproces en het verdwijnen van waterrietvegetaties, waardoor nest- en foerageerhabitat sneller verdwijnt (den Boer 2000).
- *Verdroging*: dit veroorzaakt een afname van het oppervlak en de kwaliteit van het waterriet, wat leidt tot versnelde verlanding en daarmee vermindering van het nest- en voedselaanbod.
- *Predatie*: op diverse plekken in Nederland zijn kolonies verdwenen door predatiedruk door vossen (van der Kooij 1995; Provincie Utrecht 2023). Door verlanding en verdroging worden broedplaatsen ook gemakkelijker bereikbaar voor nestpredatoren als de vos. Ten dele vonden purperreigers een alternatief in bomen, maar zelfs daar kunnen rondstruinende vossen kolonies verstoren doordat de jonge reigers in paniek van de nesten springen (van der Winden 2018).
- *Ziekten*: de purperreiger is beoordeeld als kwetsbaar voor sterfte door hoogpathogene aviariaire influenza (HPAI) (Slaterus *et al.* 2022, 2024).
- *Natuurlijke begrazing*: in sommige moerasgebieden stopt de verjonging van rietmoeras (aangroei riet in water) door intensieve begrazing door grauwe ganzen. Dit heeft een negatieve invloed op de kwaliteit van het leefgebied van de purperreiger. Met name rondom de Vechtplassen, in de Zouweboezem en elders in het Groene Hart vormt sterke ganzenbegrazing van het riet een bedreiging voor broedplekken (van der Kooij 2016; Provincie Utrecht 2023). In nieuw aangelegde moerassen komt rietgroei door overbegrazing van grauwe ganzen moeilijk op gang (Sarneel *et al.* 2012), waardoor broedhabitat ontbreekt op plekken waar dit wel bedoeld was (van der Winden *et al.* 2018).
- *Verstoring door aanwezigheid*: zoals bij veel soorten kolonievogels is de verstoring gevoeligheid van de purperreiger tijdens de broedtijd groot (Krijgsveld *et al.* 2022), in dit geval door bijvoorbeeld vissers en kanoërs maar ook wandelaars en fietsers. Veel purperreigers in Nederland nestelen echter in afgesloten reservaten, waar ze relatief veilig zijn voor verstoring. In het algemeen vliegen reigerachtigen tijdens het foerageren snel op bij de nadering van mensen. Wanneer het gedrag van recreanten voorspelbaar is, treedt soms gewenning op. Afwijkingen van het patroon, zoals buiten de paden wandelen en in het terrein loslopende honden, zullen echter altijd verstoring geven. Ook kunnen rietexploitatie werkzaamheden de vogels verstoren.
- *Sterfte door infrastructuur*: de purperreiger wordt als gevoelig beschouwd voor aanvaringen met hoogspanningslijnen (Buij *et al.* 2020).
- *Natuur- en landschapsbeheer*: intensieve rietexploitatie kan leiden tot gebrek aan nestgelegenheid (overjarig waterriet).

²Nieuwere beoordelingen van de Staat van Instandhouding zijn niet altijd één op één te vergelijken met eerdere beoordelingen door verschillen in de systematiek (ministerie van LNV 2006, Foppen *et al.* 2016, Vogel *et al.* 2021).

Invloeden van buiten Nederland

Er bestaat een directe relatie tussen de omvang van de Nederlandse broedpopulatie van de purperreiger en de neerslag in de westelijke Sahel. Winterseizoenen met catastrofale droogtes in de Sahel leiden tot een gevoelige afname van de bij ons broedende aantallen. Omgekeerd kan herstel inzetten na een serie van neerslagrijke winterseizoenen (Zwarts *et al.* 2009).

7. Maatregelen voor beheer, herstel en uitbreiding

Hieronder worden aanbevolen maatregelen genoemd ten behoeve van de soort.

- Voor de ontwikkeling van vitaal rietland, is een meer natuurlijk waterpeilregime, met een hoge waterstand in de winter en een lage waterstand in de zomer, noodzakelijk (Provincie Utrecht 2023).
- Predatie-effecten kunnen mogelijk worden voorkomen door de omstandigheden bij de kolonies zodanig te veranderen dat grondpredatoren zoals de vos minder kans maken onder meer door vernatting en het creëren grotere rietvelden.
- Het tegengaan van begrazing door ganzen door actief ingrijpen, bijv. door het plaatsen van enclosures kan voorkomen dat rietvelden verdwijnen.
- Successie waardoor rietvelden langzaam overgaan in moerasbos kan met gericht beheer worden voorkomen. Het doet zich vooral voor in kleinere moerascomplexen waarbij uitwijken naar andere nabijgelegen geschikte broedplekken niet mogelijk is. Verbossing kan voorkomen worden door jonge scheuten uit te trekken of door te maaien in het najaar.
- Over het algemeen wordt bij recreatie in de broedtijd een bufferzone van minimaal 250 meter geadviseerd, al kan de situatie tussen locaties verschillen. Rustige broedlocaties waarbij niet alle oevers en open graslanden toegankelijk zijn, zijn van belang. Daarnaast is alertheid en handhaving op vogelfotografen die interesse hebben voor broedkolonies een aandachtspunt (Krijgsveld *et al.* 2022). Verstoring kan tegengaan worden door bepaalde gebieden af te sluiten tijdens de broedperiode, of wandel- en fietspaden te verleggen.

Onderscheid in maatregelen gericht op regulier beheer (instandhouding), preventie of herstel (aanvullende maatregelen om verslechtering te voorkomen of terug te draaien) en/of uitbreiding van leefgebied. Zie de tekst hierboven voor de volledige beschrijving van de maatregelen.

Maatregel	Regulier beheer	Preventie of herstel	Uitbreiding
Ontwikkeling vitaal rietland door natuurlijk waterpeilregime	x	x	
Tegengaan predatie door vernatting en vergroten rietvelden		x	
Tegengaan rietbegrazing ganzen		x	
Tegengaan verbossing	x	x	
Waarborgen rust bij broedkolonies		x	

8. Bronnen

- Boele A., Vergeer J.W., van Bruggen J., Goffin B., Koffijberg K., van Oostveen C., Schoppers J. & Jansen D. 2024. Broedvogels in Nederland in 2023. Sovon-rapport 2024/40. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- den Boer T. 2000. Beschermingsplan Moerasvogels 2000-2004. Directie Natuurbeheer, Ministerie van LNV, Wageningen.
- Buij R., Jongbloed S., van der Jeugd H., Klop E., Lagerveld S., Limpens H., Meeuwssen H., Ottburg F., Schippers P., Tamis J., Verboom J., van der Wal T., Wegman R., Winter E. & Schotman A. 2018. Kwetsbare soorten voor energie-infrastructuur in Nederland; Overzicht van effecten van hernieuwbare energie-infrastructuur en hoogspanningsleidingen op de kwetsbaarste soorten vogels, vleermuizen, zeezoogdieren en vissen, en oplossingsrichtingen voor een natuurinclusieve energietransitie. Wageningen Environmental Research Rapport 2883.
- Cavé A.J. 1983. Purple Heron survival and drought in tropical West-Africa. *Ardea* 71: 217-224.
- Ellenbroek F.M., van der Winden J., van der Kooij H. & Boudewijn T.J. 2000. Kansen voor de Purperreiger en het Woudaapje in de provincie Utrecht. Provincie Utrecht, Utrecht.
- Foppen R., van Roomen M., van den Bremer L. & Noordhuis R. 2016. De ecologische haalbaarheid van de Natura 2000 instandhoudingsdoelen voor vogels. Sovon-rapport 2016/51. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- den Held J.J. 1981. Population changes in the Purple Heron in relation to drought in the wintering areas. *Ardea* 69: 185-19.
- van Kleunen A., van Roomen M., Janssen J.A.M., Kuiters A.T., van Winden E., Boele A., Schmidt A.M. & van Vreeswijk T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- van der Kooij H. 1991. Nesthabitat van de Purperreiger *Ardea cinera* in Nederland. *Limosa* 62: 103-112.
- van der Kooij H. 1997. Wordt het broedresultaat van Purperreigers *Ardea cinera* beïnvloed door de nesthoogte? *Limosa* 68: 137-142.
- Krijgsveld K.L., Klaassen B. & van der Winden J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoring gevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- van der Kooij H. 1995. Werkt de Vos *Vulpes vulpes* de Purperreiger *Ardea purpurea* in de nesten? *Limosa* 68: 137-142
- Ministerie van LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- Ministerie van LNVN. 2026. Natura 2000 Doelendocument 2026; vernieuwde landelijke doelen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten. Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. Den Haag.
- Provincie Utrecht. 2023. Natuurdoelanalyse Natura 2000 Zouweboezem [105]. Eindversie, 31-03-2023.
- Sarneel J. M., Hidding B., van Leeuwen C. H. A., Veen G. F., van Paassen J., Huig N., & Bakker E.S. 2012. Effecten van waterpeilfluctuatie op vegetatie. (Flexibel Peil: van denken naar doen, 2010-2012). NIOO.
- Slaterus R., Schekkerman H., Kleyheeg E., Sierdsema H. & Foppen R. 2022. Impact van hoogpathogene aviaire influenza op vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2022/90. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Slaterus R., Bresser S. & Brinkman C. 2024. Hoogpathogene aviaire influenza als bedreiging voor vogelpopulaties in Nederland. Sovon-rapport 2024/19. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vogel R., Foppen R., van den Bremer L., van Turnhout C.A.M. & van Roomen M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Vogel R., Zoetebier D., van Winden E., Sierdsema H., Foppen R. & van den Bremer L. 2024. Geactualiseerd landelijk overzicht van vogelsoorten met concentraties van (inter)nationaal belang. Sovon-rapport 2024/13. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van der Winden J. & van Horssen P. 2001. Voedselgebieden van de Purperreiger in Nederland. Rapport 01-011. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- van der Winden J. & van Horssen P. & Poot M.J.M. 2010. Slaapplaatsen en foerageergebieden van Purperreigers in het Groene Hart in de nazomer. *Limosa* 83: 109-118.

van der Winden J. 2018. Purperreiger *Ardea purpurea*. Pp. 182-183 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
Zwarts L., Bijlsma R.G., van der Kamp J. & Wymenga E. 2009. Living on the edge. Wetlands and birds in a changing Sahel. KNNV uitgeverij, Zeist.

Geraadpleegde websites

Sovon Vogelonderzoek Nederland. 2024. Bouwsteen Purperreiger broedvogel.
<https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/21956>. Geraadpleegd op 13/03/2025.